

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри
державного управління
і місцевого самоврядування
Чикаренко І.А.

«_____» _____ 2023 р.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма Публічне управління та адміністрування
освітній рівень перший (бакалаврський)

Дніпро
НТУ «Дніпровська політехніка»
2023

Програма атестаційного екзамену для студентів спеціальності 281
Публічне управління та адміністрування / Упоряд.: Є. І. Бородін,
І. А. Чикаренко, Н. А. Липовська, Т. В. Маматова, Т. М. Тарасенко Дніпро:
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», 2023. 35 с.

Упорядники:

Бородін Є. І. – професор, доктор історичних наук

Чикаренко І. А. – професор, доктор наук з державного управління

Липовська Н. А. – професор, доктор наук з державного управління

Маматова Т. В. – професор, доктор наук з державного управління

Тарасенко Т. М. – доцент, доктор наук з державного управління

Рецензенти:

Антонова О. В. – професор, доктор наук з державного управління, завідувач
кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету
митної справи та фінансів

Пугач А. М. – професор, доктор наук з державного управління, декан
інженерно-технологічного факультету Дніпровського державного аграрно-
економічного університету

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Порядок проведення атестаційного екзамену з Публічного управління та адміністрування	6
3. Структура екзаменаційного завдання	8
4. Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на атестаційному екзамені з Публічного управління та адміністрування	8
5. Програма атестаційного екзамену з Публічного управління та адміністрування й рекомендована література	11
6. Ресурси	34

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний екзамен для здобувачів вищої освіти за ступенем вищої освіти «бакалавр» є важливим завершальним етапом у підготовці бакалавра публічного управління та адміністрування. Атестаційний екзамен допоможе виявити, наскільки глибоко майбутні фахівці усвідомили теорії, принципи публічного управління та адміністрування, володіють методами публічного управління та адміністрування.

Мета атестаційного екзамену – встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» та освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування».

Успішне проходження атестаційного екзамену студентом підтверджує формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

загальних:

- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність працювати в команді;
- здатність планувати та управляти часом;
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності);

спеціальних:

- здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів;
- здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів;

- здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки;
- здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ;
- здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій;
- здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності;
- здатність готувати проекти управлінських рішень та їх впроваджувати;
- здатність впроваджувати інноваційні технології;
- здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування;
- здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування;

Атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня має підтвердити оволодіння ними наступними програмними **результатами навчання**:

- використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства;
- застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою;
- знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування;
- знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування;
- знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування;
- розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень;
- знати основи електронного урядування;
- уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції;
- уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування;
- використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку;
- вміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов;
- застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності;
- використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності;
- використовувати методологію управління змінами;

- уміти використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління;
- використовувати навички незалежного, відкритого та системного мислення;
- знати особливості реалізації управлінських функцій в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Пропонована програма атестаційного екзамену містить програмні екзаменаційні питання, основні вимоги та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти з публічного управління та адміністрування.

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Атестацію проходить кожен студент після повного виконання ним навчального плану. Інститут забезпечує дотримання правил та принципів проведення атестаційного екзамену: уніфікація умов та форм проведення атестаційного екзамену; інформаційно-консультаційна та психологічна підготовка студентів до екзамену; дотримання конфіденційності під час формування екзаменаційних білетів (комплексних кваліфікаційних завдань), їх зберігання та використання.

Для проведення атестаційного екзамену з публічного управління та адміністрування скликається екзаменаційна комісія з атестації здобувачів вищої освіти у складі голови та екзаменаторів (членів комісії). Комісія створюється щорічно наказом ректора й діє протягом календарного року.

Атестаційний екзамен з публічного управління та адміністрування відбувається згідно з графіком роботи екзаменаційної комісії. Перед початком екзамену і в *офлайн*, і в *дистанційному* (з використанням *IT-технологій*) форматах голова екзаменаційної комісії проводить ідентифікацію здобувачів вищої освіти на основі показаних ними документів.

На екзамені у форматі *офлайн* здобувачі складають комп'ютерний тест у комп'ютерному класі та мають 60 хвилин для відповідей на тестові питання. Після комп'ютерного тесту здобувачі виконують практичне завдання та мають на це 30 хвилин.

Під час відповіді на практичне завдання, здобувачам надається можливість продемонструвати особисті здібності, висловити свої міркування щодо покращення ситуації, генерувати ідеї та розробити варіанти рішень, обґрунтувати їх та прийняти найбільш (на їх погляд) ефективні, надати практичні пропозиції та рекомендації щодо вирішення проблеми.

Атестаційний екзамен у *дистанційному режимі* з використанням *IT-технологій* у форматі *онлайн* проводиться в режимі реального часу з на платформі *Microsoft Teams*, що передбачає зворотний зв'язок зі здобувачами вищої освіти. Обов'язковою умовою складання дистанційного атестаційного

екзамену є наявність у кожного студента доступу до цього ресурсу. Студенти можуть заходити на платформу як з персонального комп'ютера чи ноутбука, так і з планшета чи телефона. До відеоконференції мають підключитися здобувачі вищої освіти, яким заздалегідь буде заплановано відеоконференцію з надсиланням електронною поштою повідомлення про дату і час проведення екзамену.

На складання комп'ютерного тесту здобувачі мають 60 хвилин для відповідей. Після комп'ютерного тесту здобувачі виконують практичне завдання та мають на це 30 хвилин. Відповідь на практичне завдання надається в усній формі.

Протягом усього часу, що передбачений розкладом атестаційних екзаменів, голова, секретар і члени екзаменаційної комісії знаходяться у вебсередовищі на віртуальному робочому місці в режимі онлайн (відеоконференції) та перебувають у постійному одночасному контакті зі студентами.

Доступність і присутність студента у веб-середовищі атестаційного екзамену в онлайн форматі є обов'язковими. У разі неявки на атестаційний екзамен без поважної причини студент не має права на перескладання в поточному навчальному році.

У разі виникнення проблем технічного або іншого характеру студент може зателефонувати на гарячу лінію деканату, яка створюється спеціально на час проведення атестаційних екзаменів, а також звернутися до членів атестаційної комісії через корпоративну електронну адресу, мобільні додатки Viber, Telegram, Skipe та ін. Телефони, за якими можна буде звернутися для вирішення питань, що виникають через технічні або інші проблеми, буде заздалегідь повідомлено студентам електронною поштою.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти на атестаційному екзамені передбачає самостійне виконання студентами завдань атестаційного екзамену. Відповідно до Закону України про освіту (від 05.09.2017 р.) під час атестаційного екзамену порушенням академічної доброчесності вважається списування – використання письмових робіт із зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

Відповідно до Положення про академічну доброчесність НТУ «ДП» у разі виявлення факту її порушення студентом безпосередньо під час складання атестаційного екзамену екзаменаційна комісія припиняє складання здобувачем вищої освіти цього екзамену і всім присутнім у навчальній аудиторії повідомляє про встановлення факту порушення академічної доброчесності. Такому студентові екзаменаційна комісія виставляє 0 (нуль) балів (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку «незадовільно» в національній системі за атестаційний екзамен загалом.

3. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ

З огляду на те, що атестаційний екзамен є комплексним, екзаменаційні завдання містять теоретичні тестові завдання та практичне завдання. Практичне завдання – це формулювання та аналіз проблеми з обґрунтуванням управлінського рішення щодо її розв'язання. Формування переліку екзаменаційних завдань для кваліфікаційної атестації здобувачів здійснюється за дисциплінами циклу професійної підготовки: Державне та регіональне управління; Управління персоналом в органах публічної влади; Теорія публічного управління; Основи соціально-гуманітарної політики; Публічні фінанси та бюджетування.

Відповідь на тестові питання розкриває ступінь оволодіння випускником теоретичним матеріалом з дисциплін циклу професійної підготовки навчального плану зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА АТЕСТАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Оцінювання результатів атестації студентів НТУ «Дніпровська політехніка» за шкалами, що подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / excellent
74...89	добре / good
60...73	задовільно / satisfactory
0...59	незадовільно / fail

Загальна оцінка з атестаційного екзамену виставляється за результатами складання тесту та виконання практичного завдання. Тест містить 35 теоретичних завдань, за кожну правильну відповідь здобувач отримує 2 бали. За практичне завдання здобувач отримує від 30 до 0 балів. Максимальна оцінка – 100 балів.

Критерії оцінювання практичного завдання

№ з/п	Максимальна кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1	30	<p>Продемонстровано вміння виокремлювати та формулювати проблему, що потребує вирішення, визначати сфери на які вона впливає, причини її виникнення, гостроту та актуальність проблеми. Показано знання існуючого досвіду розв'язання проблеми. Підтверджено вміння визначати цільові групи, можливі варіанти її розв'язання із зазначенням прийнятності кожного з них, обґрунтовувати найбільш прийнятний варіант та формулювати управлінське рішення з визначенням очікуваних позитивних короткострокових та довгострокових результатів від її розв'язання для заінтересованих сторін. Логічно, грамотно та повно розкрито пункти завдання.</p>	24 – 30 («відмінно»)
		<p>Коректно сформульовано проблему, визначено причини її виникнення, розкрито гостроту проблеми. Продемонстровано вміння визначати цільові групи, знання існуючого досвіду розв'язання проблеми, вміння визначати можливі варіанти розв'язання проблеми обґрунтовувати найбільш прийнятний варіант та формулювати управлінське рішення з визначенням очікуваних позитивних короткострокових та довгострокових результатів від її розв'язання, однак зустрічаються</p>	23 – 25 («добре»)

		поодинокі неточності. Логічно та грамотно розкрито пункти завдання, проте можливі незначні помилки змістовного характеру.	
		Загалом достатньо висвітлено пункти завдання з певними змістовними неточностями. Недостатні вміння щодо визначення цільових груп, демонстрації знань існуючого досвіду розв'язання проблеми, вміння визначати можливі варіанти розв'язання проблеми, обґрунтовувати найбільш прийнятний варіант та формулювати управлінське рішення з визначенням очікуваних позитивних короткострокових та довгострокових результатів від її розв'язання. Логічно, зв'язано розкрито пункти завдання, можливі незначні змістовні помилки.	20 – 24 («задовільно»)
		Поверхово розкрито пункти завдання, невміння формулювати проблему, визначати причини її виникнення. Завдання щодо визначення цільових груп, демонстрації знань існуючого досвіду розв'язання проблеми, визначення можливих варіантів її розв'язання, обґрунтування найбільш прийняттого варіанту та формулювання управлінського рішення з визначенням очікуваних позитивних короткострокових та довгострокових результатів від її розв'язання здійснено з істотними неточностями. Здобувач не виявив вміння здійснювати аналіз проблеми загалом, погано орієнтується в	0 – 20 («незадовільно»)

		підходах до визначення проблем та розробки управлінського рішення. Пункти завдання викладено плутано, нелогічно, з помилками.	
--	--	---	--

5. ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ Й РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Дисципліна: «ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ»

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретико-методологічні засади державного управління

Тема 1. Основи теорії державного управління

Основні теорії державного управління. Державне та регіональне управління у системі суспільних наук, інші науки і галузі знань. Поняття, система та завдання державного та регіонального управління як навчальної дисципліни. Методи вивчення державного та регіонального управління. Структура курсу «Державне та регіональне управління». Соціальна природа поняття «державне управління», його мета та зміст. Державне управління як системне суспільне явище. Фундаментальні процеси управління: планування, організація, управління, зв'язок. Визначення моделі системи державного управління. Етапи формування моделі системи державного управління на основі системного підходу. Об'єкт та предмет державного управління.

Тема 2. Державна влада та державне управління

Держава як суб'єкт управління суспільними процесами. Сутність сучасної держави. Основні риси держави. Категорія влади. Державна влада як складова державно-владного механізму. Поняття та сутність функцій державного управління. Види функцій державного управління. Реалізація функцій в державному управлінні: основні проблеми. Державне управління як система, що розвивається. Рівні державного управління: загальнодержавне управління, управління на регіональному та місцевому рівнях. Суб'єкти та об'єкти державного та регіонального управління. Принципи державного управління, механізми їх прояву і використання. Цілі державного управління, їх юридичне та ресурсне забезпечення. Функціональна структура державного управління. Сутність і класифікація функцій державного управління. Поняття та класифікація методів державного управління. Сутнісні характеристики (рис) організаційної структури державного управління. Унітарна та федеративна організація державного управління. Основи побудови організаційної структури державного управління. Моделі державного управління: світовий досвід. Структура

державного управління у країнах світу. Використання зарубіжного досвіду державного управління у вітчизняній практиці.

Тема 3. Державне регулювання економіки

Державне регулювання економіки, його цілі, функції, об'єкти. Роль держави у розвитку підприємництва. Державне регулювання структурної перебудови національної економіки. Конкурентна та інноваційно-інвестиційна політика держави, методи та інструменти. Засоби впливу на розвиток промислового і сільськогосподарського виробництва, сфери обігу і торгівлі. Управління зовнішньоекономічним сектором. Особливості управління соціальною сферою. Соціальна політика держави: необхідність, сутність, цілі та принципи. Основні об'єкти та складові політики. Моделі соціальної політики. Методи впливу держави на розвиток соціальних відносин. Основні напрями соціальної політики держави щодо економічно активного населення. Діяльність держави щодо вразливих верств населення. Формування системи соціального захисту. Завдання державного регулювання розвитку елементів соціальної інфраструктури. Специфіка управління у сфері культури та ідеології. Державне управління у сфері освіти, молодіжної політики, культури, науки, туризму, спорту, охорони здоров'я. Вплив держави на розвиток інформаційного простору, формування суспільної свідомості. Державне управління і сфера особистого життя людини.

Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління

Законодавча влада в системі державного управління. Поняття, склад і структура парламенту, його повноваження. Державне управління і виконавча влада: поняття, співвідношення, взаємозв'язок. Роль виконавчої влади в управлінні. Види органів виконавчої влади та питання їх класифікації. Уряд і державне управління. Судова влада у системі державного управління. Поняття і роль судової влади у суспільстві. Судові системи та судові органи. Здійснення судової влади. Сутність і види контролю у суспільстві. Контрольна влада у системі управління.

Тема 5. Ефективність державного управління

Поняття ефективності в управлінні. Чинники та критерії ефективності державного управління. Загальна соціальна ефективність державного управління. Ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб. Економічна оцінка ефективності функціонування органу державної влади. Демократичні процедури визначення ефективності державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади в Україні, його зміст та правові засади. Види контролю. Здійснення державного контролю щодо виконавчої влади з боку суб'єктів інших гілок влади: парламентський контроль, прокурорський нагляд, судовий контроль, адміністративний нагляд міліції. Громадський контроль за діяльністю органів державного управління.

Тема 6. Система органів державної влади в Україні

Історичний досвід державного управління в Україні. Конституційна модель розподілу влади в Україні. Верховна Рада та державне управління. Інститут Президента та державне управління. Органи виконавчої влади України:

загальна характеристика, управлінські зв'язки. Центральні органи виконавчої влади. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Територіальні органи виконавчої влади.

Тема 7. Менеджмент органу державної влади

Загальнотеоретичні аспекти організації роботи органів державної влади в Україні. Орган влади як об'єкт організації. Організація як процес і функція управління. Сутність і особливості менеджменту органу державної влади, регламент його діяльності. Стратегічне управління та формування програми діяльності органу державної влади. Функціональний аналіз та контролінг діяльності органу державної влади. Інформаційне та комунікаційне забезпечення внутрішньої організації органу державної влади. Підготовка та прийняття рішень в органах державної влади. Зв'язки з громадськістю в системі управлінської діяльності органу державної влади. Роль та місце керівника в управлінні органами державної влади. Сутність лідерства в державному управлінні. Забезпечення законності в державному управлінні. Специфіка юридичної відповідальності в державному управлінні.

Модуль 2. Державне управління на регіональному рівні

Тема 1. Територіальні засади регіональної економіки

Адміністративно-територіальний устрій України. Суспільно-географічне макрорайонування і адміністративно-територіальний устрій. Поняття та суть адміністративно-територіальної одиниці: складові елементи та їх взаємодія. Типи регіонів, їх спеціалізація. Місце регіону у системі національних рахунків. Статистична оцінка економічного, соціального, фінансового та екологічного стану регіонального розвитку. Сутність макропропорцій, їх види: загальноекономічні, зовнішньоекономічні, міжгалузеві, галузеві, регіональні та інші. Поняття сталого розвитку. Умови та критерії сталого розвитку. Проблеми реалізації сталого розвитку в Україні. Концепція сталого розвитку суспільства.

Тема 2. Державна регіональна політика

Цілі та принципи державної регіональної політики. Мета, цілі та завдання регіональної політики. Види регіональної політики. Концепція державної регіональної політики в Україні. Механізми реалізації регіональної економічної політики. Неоднорідність економічного простору та перспективи зближення регіонів за рівнем економічного та соціального розвитку. Проблемні, слаборозвинені та депресивні регіони.

Тема 3. Механізми реалізації регіональної політики держави

Регіональне управління: сутність, цілі та специфіка. Історичні форми управління регіональним розвитком. Державна регіональна політика та політика територіально-адміністративних органів. Основні напрями регіонального управління: управління природно-ресурсним потенціалом регіону, управління фінансовими, трудовими ресурсами. Управління інноваційною діяльністю. Роль державного управління щодо розвитку соціальної інфраструктури регіону. Механізми реалізації регіональної політики держави: інституційно-правові, організаційні, фінансово-економічні, соціально-психологічні. Державні та

регіональні програми. Історичний досвід та особливості функціонування та управління територій із спеціальним статусом.

Тема 4. Регіональні органи державного управління

Місцеві державні адміністрації в системі державного управління. Основні завдання, правовий статус, компетенція місцевих державних адміністрацій. Повноваження, порядок формування та роботи місцевих державних адміністрацій. Структура місцевих державних адміністрацій, їх діяльність. Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків.

Тема 5. Місцеве самоврядування та його особлива роль в публічному управлінні

Історичний аспект та конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні. Державна політика у сфері місцевого самоврядування. Правовий статус органів місцевого самоврядування. Проблеми функціонування та напрями реформування місцевих державних адміністрацій. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: територіальна громада, представницькі органи місцевого самоврядування, виконавчі органи місцевого самоврядування, посадові особи місцевого самоврядування. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування. Особливості здійснення самоврядування в містах Києві та Севастополі. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування. Європейська Хартія місцевого самоврядування та проблеми функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні. Право громадян на участь у місцевому самоврядуванні.

Тема 6. Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування

Взаємодія центральних та регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Основні напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, підприємствами, установами та організаціями. Взаємовідносини органів державної влади й місцевого самоврядування із судовими та правоохоронними органами: органами Служби безпеки України, органами прокуратури, органами внутрішніх справ. Адміністративні послуги та їх правове регулювання. Залучення громадськості до участі в управлінні державними справами та контролі за функціонуванням органів влади.

Тема 7. Розвиток системи державного та регіонального управління

Суть та основні напрями адміністративної реформи в Україні. Концептуальні засади реформування центральних та місцевих органів публічної влади, напрями вдосконалення управління регіональним розвитком. Базові форми децентралізації управління. Формування ефективної організації виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління. Запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади і місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг. Удосконалення

механізмів правового захисту громадян у відносинах із органами державної влади.

Перелік питань, що виносяться на кваліфікаційний екзамен

1. Розкрийте сутність, зміст та специфіку державного управління.
2. Які ви знаєте теорії державного управління? Що означає підхід «школа в управлінні», процесний, ситуаційний та системний підхід в управлінні?
3. Охарактеризуйте функції державного управління: основні, загальні та допоміжні функції державного управління.
4. Розкрийте сутність поняття «методи державного управління». Охарактеризуйте адміністративні, правові та соціально-психологічні методи державного управління.
5. Надайте характеристику економічних методів державного управління.
6. Охарактеризуйте Конституційну модель розподілу влади в Україні.
7. Визначте, якою є роль Верховної Ради у державному управлінні в Україні.
8. Якою є система органів виконавчої влади в Україні? Функції Кабінету Міністрів України. Центральні органи виконавчої влади. Місцеві органи виконавчої влади.
9. Охарактеризуйте сучасний адміністративно-територіальний устрій України.
10. Які типи регіонів визначають у світовій практиці?
11. Розкрийте сутність поняття сталого регіонального розвитку.
12. Охарактеризуйте об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики, її цілі, принципи та складові.
13. Розкрийте сутність та форми планування регіонального розвитку. Якими є сучасні підходи до стратегічного планування регіонального розвитку.
14. Як здійснюється організація управління соціально-економічним розвитком регіону. Основні напрями діяльності обласних державних адміністрацій.
15. Визначте сутність та основні риси місцевого самоврядування в Україні.

Рекомендована література

1. Державне та регіональне управління : навч. посіб. / О. Ю. Бобровська, Т. О. Савостенко, О. Ю. Матвеева, В. К. Лебедева; під. ред. О. Ю. Бобровської та Т. О. Савостенко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 280 с.
2. Державне та регіональне управління : підручник / Є. Г. Карташов, В. В. Євдокимов, І. О. Драган, О. І. Дацій та ін.; за заг. ред. Є. Г. Карташова. Київ, 2019. 223 с.
http://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/struktura/kaf_upravl_proekt/material/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%94%D0%B5%D1%80

%D0%B6_%D1%82%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD_%D1%83%D0%BF%D1%80_%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%88%D0%BE%D0%B2_%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_2019.pdf.

3. Державне та регіональне управління : навч. посіб. за заг. ред. А. Ф. Мельник. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 452 с.
4. Жук М. В. Регіональна економіка : підручник : Київ : ВЦ «Академія», 2018. 416 с.
5. Заболоцький Б. Ф. Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Новий світ, 2007. 548 с.
6. Зінь Е. А. Регіональна економіка : підручник. 2-ге видання. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2008. 528 с.
7. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. Київ : Атіка, 2009. 608 с.
8. Манів З. О., Луцький І. М., Манів С. З. Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2007. 262 с.
9. Регіональне управління : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Т. О. Савостенко, І. Е. Польська [та ін.]. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2009. 250 с.
10. Савостенко Т. О. Державне та регіональне управління : опорний конспект лекцій у слайдах. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. (100 слайдів) 1 електр. опт. диск.

Зразок тестового завдання

Державне управління поширює свій вплив на:

- а) політичні партії
- б) все суспільство
- в) відносини між бізнесовими структурами
- г) приватні відносини громадян

Дисципліна: «УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ»

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Управління персоналом в органах публічної влади: теоретичні засади та технології реалізації

Визначення поняття «управління персоналом». Структура та зміст влади. Управлінська відповідальність. Навички управління. Система роботи з персоналом органів публічної влади. Кадрова політика органів публічної влади та фактори впливу на неї.

Управління персоналом як специфічна функція управління. Зміст понять «трудові ресурси», «персонал», «трудоий потенціал» «кадри». Системний підхід до управління персоналом організації. Основні елементи (підсистеми) управління персоналом. Етапи історичного розвитку управління персоналом. Аналіз сучасних концепцій і теорій управління персоналом. Зміст концепцій «управління кадрами», «управління персоналом», «менеджмент персоналу», «управління людськими ресурсами». Особливості управління персоналом в організаціях публічної сфери. Основні школи управління. Принципи побудови системи управління персоналом. Методи управління персоналом. Типи управління. Основні підходи до управління персоналом.

Тема 2. Кадрова політика у сфері публічного управління

Поняття та значення кадрової політики в організаціях публічної сфери. Фактори, що впливають на формування кадрової політики та умови її реалізації. Класифікація типів кадрової політики за основними ознаками. Зміст кадрової політики на різних етапах життєвого циклу організації. Етапи розробки (проектування) кадрової політики та їх зміст: нормування, програмування та моніторинг персоналу. Розробка та реалізація кадрової політики у концептуальних кадрових документах. Правова база для здійснення сучасної кадрової політики (зміст та протиріччя). Сутність стратегії управління персоналом. Основні типи кадрової стратегії. Взаємозв'язок стратегії розвитку організації, стратегії управління персоналом та кадрової політики. Механізм розроблення та реалізації стратегії управління персоналом. Прогнозування в роботі з персоналом як основа розроблення кадрової стратегії.

Тема 3. Організаційно-методичні засади кадрового менеджменту

Основні характеристики персоналу організації. Чисельність та структура персоналу організації. Нормативна, фактична облікова та середньооблікова чисельність працівників організації. Структура персоналу: організаційна, соціальна, штатна, рольова, функціональна. Положення про підрозділ та посадова інструкція працівника органів публічної влади. Методичні рекомендації щодо розробки положень про структурний підрозділ. Методичні рекомендації щодо розробки посадових інструкцій працівників органів публічної влади.

Призначення та роль сучасних служб персоналу в організації. Стан, проблеми і тенденції розвитку кадрових служб. Основні функції та відповідальність кадрових служб. Статус, організаційна побудова та принципи розподілу повноважень між працівниками кадрових служб. Ролі та функції менеджера з персоналу в організації роботи кадрової служби. Вимоги до ділових, професійних та особистісних рис менеджера з персоналу. Інформаційне та методичне забезпечення служби персоналу. Автоматизовані програми з управління персоналом. Основні регламентуючі документи в організації діяльності кадрових служб. Організація обліку та звітності з персоналу. Заходи з охорони та безпеки кадрової інформації в організації.

Тема 4. Організація набору та відбору персоналу в організаціях публічної сфери

Теоретичні основи підбору персоналу. Основні методологічні принципи професійного відбору фахівців органів публічної влади. Практика відбору персоналу органів публічної влади. Механізми відбору. Порядок прийому на службу в органи публічної влади. Відбір резерву керівного складу.

Зміст процесу набору та наймання працівників. Основні джерела інформації про вакансії. Визначення вакантних місць. Формування вимог до претендентів. Професіограма: модель співробітника і модель посади. Залучення персоналу: створення бази даних кваліфікованих кандидатів для відбору. Характеристика джерел залучення кандидатів. Роль кадрових агентств. Професійна орієнтація та профорієнтаційна робота. Методи та форми професійної орієнтації. Профорієнтація: суть і завдання, організація роботи. Методи управління професійною орієнтацією працівників. Зарубіжний досвід. Моделі та методи відбору працівників. Критерії відбору працівників. Загальні процедури найму персоналу в організаціях. Етапи відбору кадрів. Професійний відбір персоналу. Первинний відбір. Анкетування. Правила проведення інтерв'ю з представниками різних рівнів управління організації. Співбесіда з керівником підрозділу. Аналізування та оцінювання індивідуальних відмінностей претендентів, їх зіставлення. Випробування. Рішення про найм. Особливості вступу на державну службу та службу в органи місцевого самоврядування.

Тема 5. Розвиток персоналу органів публічної влади

Співвідношення та зміст понять «професія», «спеціальність», «кваліфікація», «посада». Професіографія. Вимоги до професійно-кваліфікаційного рівня працівників. Компетентність і компетенції працівника. Види компетенцій та їх рівні. Професійна компетентність і професійна придатність. Поняття розвитку персоналу та управління кар'єрою. Систематичне навчання як основний метод розвитку персоналу. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників органів публічної влади. Підготовка фахівців. Перепідготовка новоприйнятих працівників органів публічної влади. Підвищення кваліфікації кадрів органів публічної влади. Професійне навчання без відриву від роботи. Індивідуальний план працівника. Структура інформації про персонал.

Тема 6. Оцінювання персоналу в органах публічного управління

Оцінювання персоналу в сучасній організації. Сутність та різновиди оцінювання персоналу. Критерії та методи оцінювання персоналу. Традиційні та нетрадиційні методи оцінювання персоналу. Якісні, кількісні та комбіновані методи ділового оцінювання працівників організації. Критерії та різновиди ділового оцінювання керівників: оцінювання результатів основної та другорядної діяльності, оцінювання поведінки в колективі, виконання функцій з управління колективом та оцінювання результатів роботи підлеглих. Показники оцінювання різних категорій посад керівників. Основні критерії оцінювання спеціалістів: рівень кваліфікації, творчість і винахідливість,

ініціативність, виконавська і трудова дисципліна. Атестація персоналу: сутність та види. Особливості оцінювання та атестації персоналу у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування Призначення та зміст атестаційної комісії. Організація та порядок проведення атестації персоналу. Зміст атестації для різних категорій персоналу. Документальне супроводження атестації. Використання результатів атестації персоналу. Присвоєння персональних звань працівникам органів публічної влади. Оцінка керівного складу органів публічної влади.

Тема 7. Управління процесом вивільнення персоналу

Причини та фактори вивільнення персоналу. Види звільнення. Процедура звільнення. Соціальні гарантії. Соціальні гарантії при вивільненні персоналу у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. Особливості виходу працівників на пенсію як форма звільнення. Поняття та значення абсентеїзму. Управління плинністю кадрів та фактори, що їх зумовлюють. Показники абсолютні та відносні. Типові порушення трудової та виконавської дисципліни, причини їх виникнення. Нещасні випадки. Дисциплінарний вплив. Розробка заходів із регулювання плинності персоналу

Тема 8. Особистість у системі управління персоналом органів публічної влади

Поняття особистості. Характерні риси особистості, що пов'язані з її поведінкою в організації. Поняття особистості. Ціннісна орієнтація працівника. Індивід й індивідуальність: спільне та відмінне персоналу. Класифікація персоналу за категоріями та її характеристика: виробничий персонал (робітники) та управлінський персонал (службовці), зміст виконуваних функцій та основні категорії в організаціях різних сфер діяльності. Коло спілкування особистості. Роль та статус. Управління адаптацією персоналу органів публічної влади. Поняття адаптації персоналу. Трудова адаптація та її види: організаційна, соціально-психологічна, професійна, психофізіологічна. Первинна та вторинна адаптація. Входження та інтеграція. Швидкість трудової адаптації та фактори, що її зумовлюють. Інструктаж. Наставництво. Етапи та складові процесу адаптації персоналу. Управління адаптацією персоналу. Особливості адаптації керівників. Практика управління адаптацією персоналу органів публічної влади. Спілкування як інструмент управління персоналом. Основні поняття та визначення. Роль спілкування в управлінській діяльності.

Тема 9. Особливості управління колективами органів публічної влади

Поняття та класифікація груп. Поняття, ознаки та структуризація колективу. Класифікація колективів. Рисова структуризація колективу. Поняття та особливості становища керівника. Стили управління. Підлеглі. Поняття управлінської команди. Вимоги до керівника - лідера команди. Формування управлінської команди. Команда і корпоративна культура. Мотивація персоналу. Зміст і еволюція поняття "мотивація". Первинні концепції. Сучасні теорії мотивації. Потреби. Винагорода. Змістовні теорії мотивації. Ієрархія потреб за Маслоу. Теорія Альдерфера. Теорія Давида МакКлелланда.

Двофакторна теорія Герцберга. Процесуальні теорії мотивації. Теорія очікувань. Теорія справедливості. Модель Портера-Лоулера. Соціально-економічна складова мотивації персоналу. Соціально-економічні аспекти мотивації персоналу органів публічної влади. Управління організаційними конфліктами та змінами. Поняття організаційного конфлікту. Види організаційних конфліктів. Причини та стадії розвитку конфлікту. Результати організаційних конфліктів. Стратегії управління конфліктами. Особливості управління організаційними конфліктами в органах публічної влади. Управління організаційними змінами в органах публічної влади.

Перелік питань, що виносяться на кваліфікаційний екзамен

1. Кадрова політика органів публічної влади та фактори впливу на неї.
2. Управління персоналом як специфічна функція управління.
3. Зміст концепцій «управління кадрами», «управління персоналом», «менеджмент персоналу», «управління людськими ресурсами».
4. Методи управління персоналом.
5. Поняття та значення кадрової політики в організаціях публічної сфери.
6. Зміст кадрової політики на різних етапах життєвого циклу організації.
7. Основні характеристики персоналу організації.
8. Призначення та роль сучасних служб персоналу в організації.
9. Автоматизовані програми з управління персоналом.
10. Основні методологічні принципи професійного відбору фахівців органів публічної влади.
11. Професіограма: модель співробітника і модель посади.
12. Професійна орієнтація та профорієнтаційна робота.
13. Особливості вступу на державну службу та службу в органи місцевого самоврядування.
14. Співвідношення та зміст понять «професія», «спеціальність», «кваліфікація», «посада».
15. Компетентність і компетенції працівника.

Рекомендована література

1. «Управління персоналом в органах публічної влади» : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Є. І. Бородін, Н. А. Липовська, К. В. Комарова, Т. М. Тарасенко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. 184 с.
2. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 468 с.
3. Менеджмент персоналу. Практикум: навч. посіб. / О. І. Сердюк, Т. О. Сазонова, О. В. Мирна, В. О. Осташова, І. М. Шупта; за ред. О. І. Сердюк. Полтава : ПДАА, 2012. 344 с.
4. Михайлова Л. І. Управління персоналом : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 248 с.

5. Никифороенко В. Г. Управління персоналом: навч. посіб. 2-ге видання, виправлене та доповнене. Одеса : Атлант, 2013. 275 с. URL:<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>.

6. Савченко В. А. Управління розвитком персоналу. Київ : КНЕУ, 2002. 351 с. URL: <http://library.if.ua/books/104.html>.

7. Управління персоналом : навч. посіб. / Виноградський М. Д., Беляєва С. В., Виноградська А. М., Шканова О. М. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 504 с.

8. Управління персоналом : навч. посіб. / А. О. Азарова, О. О. Мороз, О. Й. Лесько, І. В. Романець; ВНТУ. Вінниця : ВНТУ, 2014. 283 с. URL: <http://publish.vntu.edu.ua/txt/601-1.pdf>.

9. Управління розвитком персоналу: навч. посіб. / Т. П. Збрицька, Г. О. Савченко, М. С. Татаревська; за заг. ред. М. С. Татаревської. Одеса : Атлант, 2013. 427 с.

Зразок тестового завдання

Посади державної служби в державних органах поділяються на:

- а) рівні управління
- б) групи
- в) ранги
- г) категорії

Дисципліна: «ТЕОРІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ»

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади публічного управління

Тема 1. Управління як суспільне явище. Основні теорії та школи управління

Феномен управління та основні підходи до його визначення. Основні поняття науки управління: управління, керівництво, адміністрування, менеджмент, лідерство, влада. Процес і функції управління. Класифікація наукових підходів до управління. Сучасні концепції управління. Нова парадигма управління.

Тема 2. Предметна область теорії публічного управління

Поняття та види публічного управління. Співвідношення управління та адміністрування. Специфічні риси публічного управління. Класифікація механізмів публічного управління.

Тема 3. Держава як суб'єкт публічного управління

Сутність сучасної держави. Основні ознаки держави. Функції держави у системі публічного управління (Бернар Гурне). Управління державою в умовах ринкової економіки. Тенденції розвитку держави як суб'єкта управління.

Тема 4. Громадянське суспільство як суб'єкт публічного управління

Сутність поняття «громадянське суспільство». Основні передумови виникнення громадянського суспільства. Види громадянського суспільства. Структура громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Особливості формування громадянського суспільства в Україні.

Тема 5. Публічне адміністрування та влада

Адміністрування як організаційно-технічна складова публічного управління. Поняття влади. Публічна влада та публічне управління. Влада як основний засіб публічного управління. Механізм взаємодії влади та публічного управління. Держава як суб'єкт політичної влади. Економічна влада. Взаємозв'язок і взаємозалежність політичної та економічної влади. Форми реалізації влади в публічній сфері.

Тема 6. Публічне адміністрування та муніципальна влада

Поняття муніципальна влада, муніципальне управління, місцеве самоврядування. Представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування, їх повноваження. Принципи публічного управління на муніципальному рівні. Засоби реалізації принципів публічного управління на муніципальному рівні. Взаємодія органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

Змістовий модуль 2. Функціональні особливості та організаційні процеси публічного управління

Тема 7. Форми реалізації влади в публічній сфері

Форми правління, чинники впливу на форму правління. Система виконавчої влади в Україні. Ресурси публічного управління. Технології публічного управління. Е-врядування.

Тема 8. Об'єктивні закони публічного управління

Загальний закон соціального управління. Закон необхідності посилення регулювання та управління суспільними процесами. Закон «необхідного багатоманіття». Закон розмежування центрів влади та управління. Закон централізації та децентралізації влади. Закон системності організації публічного управління. Закони саморозвитку системи публічного управління.

Тема 9. Принципи публічного управління

Загальносистемні методологічні принципи публічного управління. Загальнометодичні принципи публічного управління. Принципи, що регулюють управління як соціально-політичний процес. Принципи, що регулюють управління як соціально-економічний процес. Принципи, що регулюють управління як соціально-культурний процес. Принципи громадянського суспільства Європейського Союзу. Застосування принципів публічного управління.

Тема 10. Функції публічного управління

Функції держави та публічного управління. Планування, довгострокове планування та стратегічне планування. Організація та координація у публічному управлінні. Організаційна структура та її різновиди. Етапи проектування організаційних структур. Контроль у публічному управлінні. Види контролю та його призначення. Підходи до формування системи контролю. Негативні наслідки контролю та шляхи їх усунення. Умови ефективності контролю Концепція управління за результатами.

Тема 11. Підготовка та прийняття рішень у публічному управлінні

Сутність, природа і класифікація управлінських рішень. Людський фактор у процесі прийняття управлінських рішень. Типи управлінських рішень. Особливості прийняття публічно-управлінських рішень. Основні принципи та інструменти забезпечення ефективності прийняття і реалізації публічно-управлінських рішень.

Тема 12. Інформаційне та комунікаційне забезпечення організації публічного управління

Поняття і загальна характеристика комунікацій. Інформаційно-комунікаційні потоки в структурі публічного управління. Комунікації та комунікаційний процес. Зв'язки з громадськістю в системі управлінської діяльності державного органу.

Перелік питань, що виносяться на кваліфікаційний екзамен

1. Принципи та методи публічного управління.
2. Поняття публічного управління.
3. Види публічного управління та їх характеристика.
4. Класифікація механізмів публічного управління.
5. Феномен влади. Публічна влада та публічне управління.
6. Співвідношення управління та адміністрування. Публічне управління як нова модель управління у державному секторі.
7. Об'єктивні закони публічного управління.
8. Загальнометодичні принципи публічного управління.
9. Принципи, що регулюють управління як соціально-політичний процес.
10. Принципи, що регулюють управління як соціально-економічний процес.
11. Принципи, що регулюють управління як соціально-культурний процес.
12. Сутнісні характеристики громадянського суспільства.
13. Місцевий референдум. Органи самоорганізації населення.
14. Стратегічне планування у системі публічного управління.
15. Місце і роль громадських організацій у публічному управлінні.
16. Загальні та спеціальні функції публічного управління.

Рекомендована література

1. Особливості публічного управління та адміністрування : навч. посіб. / Бакуменко В. Д., Бондар І. С., Горник В. Г., Шпачук В. В. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 256 с.
2. Бакуменко В. Д. Державно-управлінські рішення : навч. посіб. Київ : ВПЦ АМУ, 2011. 444 с.
3. Вороніна Ю. Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування : навч. посіб. Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2020. 204 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/346596794.pdf>.
4. Публічне управління та адміністрування : навчальний посібник / А. О. Азарова, Л. М. Ткачук, Л. О. Нікіфорова та ін. Вінниця : ВНТУ, 2019. 181 с.
5. Василенко В. А. Теорія і практика розробки управлінських рішень : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2013. 420 с.
6. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навч. посіб. / за наук. ред. Ю. П. Сурміна, А. М. Михненко. Київ : НАДУ, 2011. 388 с.
7. Енциклопедія державного управління. У 8 т. – Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол. : В. С. Загорський [та ін.]. Львів : ЛРІДУ, НАДУ, 2011. 712 с
8. Оболенський О., Лукін С. Публічне управління: публічна сфера, публічне право і публічна політика – співвідношення понять *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 2. С. 3-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2013_2_3.
9. Публічне управління та адміністрування : навч. посіб. / Скидан О. В., Якобчук В. П., Дацій Н. В., Ходаківський Є. І. [та ін.]; за заг. ред. О. В. Скидана. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 705 с.
10. Ястремська О. М., Мажник Л. О. Публічне адміністрування : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132 с.

Зразок тестового завдання

Адміністрування – це:

- а) сфера спілкування, взаємодії, самоорганізація і самоврядування вільних індивідів
- б) діяльність, спрямована на застосування правил, процедур або політик, ухвалених іншими суб'єктами управління
- в) інструмент громадського суспільства для врегулювання суспільних потреб
- г) система публічних інституцій

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 «Основи соціальної політики»

Тема 1. Сутність соціальної політики, її мета та функції

Базові категорії та сутність процесів управління соціальним розвитком. Визначення та мета соціальної політики. Головні завдання і зміст соціальної політики. Принципи соціальної політики: соціальна справедливість, соціальна солідарність, індивідуальна соціальна відповідальність, соціальне партнерство. Об'єкти та суб'єкти соціальної політики. Зовнішня та внутрішня соціальна політика. Складові соціальної політики.

Тема 2. Тенденції розвитку світової соціальної політики

Історичні аспекти соціального розвитку. Міжнародна організація праці (МОП 1919 р.). Перші конвенції МОП. Типи соціальних держав. Моделі соціальної політики: консервативна, ліберальна, соціал-демократична. Загальні тенденції розвитку соціальної політики європейських держав.

Тема 3. Регуляторна база соціальної політики в Україні

Конституційні основи управління соціальним розвитком. Основні проблеми розбудови державності України, які були успішно вирішені після прийняття Конституції. Нормативно-правові акти, що визначають сферу діяльності соціальної політики. Принципи діяльності суб'єктів соціальної політики. Інституційна база соціальної політики.

Тема 4. Інструменти соціальної політики

Інструменти та складові соціальної політики. Правові інструменти: права та правові титули; права на приватні вимоги та захист. Економічні інструменти: фінансові трансферти; безготівкові субсидії; оподаткування; страхування; кредити. Організаційно-адміністративні інструменти: заборони, обмеження, спеціальні стягнення; міжгалузеві консультації та угоди; соціальні стандарти; ліцензування; заходи стосовно взаємодії груп та установ. Соціально-психологічні інструменти: соціальні послуги; інформація; консультування, рекомендації; спонукання. Соціальна робота як надзвичайно важливий інструмент соціальної політики. Принципи фінансування соціальної політики. Вибір критеріїв. Джерела, методи та напрями фінансування.

Тема 5. Соціальний захист та соціальна безпека людини і суспільства

Сутність та мета соціального захисту. Основні функції соціального захисту. Форми соціального захисту: загальнообов'язкове соціальне страхування, державне забезпечення, соціальна допомога та соціальна підтримка. Основні принципи системи соціального захисту, які закладені в Конституції України. Структура системи соціального захисту в системі державного управління. Основні напрями соціального захисту населення України. Соціальний норматив. Державні соціальні гарантії в Україні: мінімальна заробітна плата, мінімальний розмір пенсії, прожитковий мінімум, індексація доходів населення. Споживчий кошик. Поняття та зміст соціальної безпеки людини і суспільства.

Змістовий модуль 2 «Основи гуманітарної політики»

Тема 6. Гуманітарна сфера України: сучасний стан, проблеми, тенденції розвитку

Визначення сутності гуманітарної сфери у широкому та у вузькому значенні. Основні складові гуманітарної сфери. Диференціація сутності «гуманітарної сфери» у вітчизняному та міжнародному законодавстві. Людина – центр гуманітарної сфери. Особливості гуманітарного розвитку українського суспільства.

Тема 7. Концептуальні засади гуманітарної політики

Поняття гуманітарної політики. Головна мета гуманітарної політики. Сутність державної гуманітарної політики. Першочергові завдання державної гуманітарної політики. Основні принципи гуманітарної політики в Україні. Суб'єкти гуманітарної політики: людина, держава, суспільство загалом, політичні партії, національні спільноти, громадські організації, конфесійні групи, колективи тощо. Роль суб'єктів гуманітарної політики в реалізації завдань управління соціальним і гуманітарним розвитком держави. Основні напрями здійснення гуманітарної політики в Україні у сфері: освіти та науки; культури; охорони здоров'я населення; релігійного життя; фізичної культури і спорту, відпочинку і туризму; мови.

Тема 8. Гуманітарна політика щодо розвитку культури, освіти та науки

Політика держави у сфері культурного розвитку. Місце культури в контексті суспільного життя. Форми, види та типи культури. Культурна політика держави як чинник трансформації суспільних відносин. Суб'єкти культурної політики: держава, міжнародні організації, політичні партії, громадські об'єднання та рухи; творці культурно-мистецьких цінностей, канали та мережі культурної комунікації, творчі спілки тощо. Об'єкти культурної політики. Моделі взаємовідносин держави з культурною сферою: американська (бізнесова), британська (принцип «вितягнутої руки»), французька (централізована). Нормативно-правові засади функціонування сфери культури в Україні. Закон України «Про культуру». Гуманітарна політика щодо розвитку освіти і науки. Система освіти, її зміст та призначення. Закон України «Про освіту». Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні. Характеристика стану, проблеми та основні тенденції перспективного галузевого розвитку освіти і науки в Україні.

Тема 9. Етнічні спільноти та релігійні конфесії в гуманітарній політиці

Сучасний стан та пріоритетні проблеми розвитку етнополітики в Україні. Основні напрями щодо реалізації державної етнополітики. Державна політика щодо релігії і церкви. Закономірності розвитку та специфіка церковно-релігійної ситуації в Україні.

Перелік питань, що виносяться на кваліфікаційний екзаме́н

1. Управління соціальним розвитком: сутність поняття, характеристика основних тенденцій.
2. Мета та завдання соціальної політики.
3. Характеристика суб'єктів та об'єктів соціальної політики України.
4. Конституційні основи соціальної політики.
5. Інструменти соціальної політики.
6. Структура, зміст та особливості функціонування системи соціального захисту в Україні.
7. Основні принципи соціал-демократичної, консервативної та ліберальної моделей соціальної політики.
8. Поняття та зміст соціальної безпеки людини та суспільства.
9. Гуманітарна політика України: мета, завдання, принципи реалізації.
10. Основні напрями здійснення гуманітарної політики в Україні.
11. Тенденції розвитку гуманітарної політики України.
12. Цілі та функції державної політики у сфері освіти та науки.
13. Культурна політика держави як чинник трансформації суспільних відносин.
14. Нормативно-правові засади функціонування сфери культури в Україні.
15. Сучасний стан та пріоритетні проблеми розвитку етнополітики в Україні.

Рекомендована література

1. Бондаренко С. М., Бугас Н. В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2021. №2. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.2.40.
2. Державне управління в соціально-гуманітарній сфері: теорія та практика: навч. посібник з гриф. МОН України / І. І. Хожило, О. Ю. Бобровська, Н. Г. Сорокіна [та ін.]. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2011. 176 с.
3. Лукашевич М. П. Гуманітарна політика в Україні: сутність, напрями та шляхи реалізації: навч.-метод. розробка. Київ : ІПК СЗУ, 2015. 26 с.
4. Публічне управління у соціогуманітарній сфері: навч. посіб. у таблицях і схемах / І. І. Хожило, О. В. Антонова, С. М. Мороз, Н. Г. Сорокіна. ДРІДУ НАДУ, 2020. 135 слайдів.
5. Релігієзнавство : навч.-метод. посіб. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Іст. ф-т, Каф. філос. Дисциплін ; уклад. Ганаба С. О. Кам'янець-Подільський : Сисин Я. І. : Абетка, 2015. 71 с.
6. Сидорчук О. Г., Панькова О. В. Міграційна політика України в контексті безпеки та збалансованості економічного і соціального розвитку держави. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 2(59). С. 85–95.

7. Соціальна і гуманітарна політика : підручник / В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, М. В. Кравченко та ін.; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського. Київ : НАДУ, 2016. 792 с.

8. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. У 2 ч. Ч. 2 / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, Е. М. Лібанова [та ін.] ; за заг. ред. В. П. Трощинського, В. А. Скуратівського. Київ : НАДУ, 2010. 243 с.

9. Управління соціальним та гуманітарним розвитком : курс лекцій. Уклад: С. М. Домбровська, В. П. Садковий. Харків : НУЦЗУ, 2018. 189 с. URL: <https://zenodo.org/record/1246632/files/konspekt.pdf>.

10. Чанишева Г. Соціальна політика : поняття, цілі та правове забезпечення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 80–85.

11. Шевчук П.І. Соціальна та гуманітарна політика : навч. посіб. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. 320 с.

12. Яремчук О.В. Напрями сучасної політики у сфері охорони здоров'я. *Аспекти публічного управління*. 2019. 7(8). С. 30–36.

Зразок тестового завдання

Основними інструментами соціальної політики є:

- а) правові, економічні, соціально-психологічні, етичні, гуманітарні
- б) етичні, організаційно-адміністративні, політико-економічні, правові
- в) правові, економічні, соціально-психологічні, організаційно-адміністративні
- г) організаційно-адміністративні, гуманітарні, етичні

Дисципліна: «ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ ТА БЮДЖЕТУВАННЯ»

Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Публічні фінанси та бюджетування: трансформація фінансової системи України

Тема 1. Публічні фінанси і бюджетування як складові фінансової системи

Історія розвитку публічних фінансів. Визначення поняття «публічних фінансів», «публічних коштів» та сучасне розуміння їх міжнародною спільнотою. Бюджетування як процес забезпечення сталості публічних фінансів.

Економічна природа та сутність публічних фінансів. Функції публічних фінансів. Кошти державного і місцевих бюджетів, суб'єктів господарювання державної і комунальної власності, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування як складові публічних фінансів. Система публічних

фондів як матеріальна основа публічних фінансів. Основні ланки сучасної системи публічних фінансів України.

Тема 2. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення публічних фінансів та процесу бюджетування

Бюджетний кодекс як законодавча основа існування та функціонування публічних фінансів. Умови та порядок забезпечення доступу до інформації про формування і використання публічних коштів. Розпорядники та одержувачі коштів державного і місцевих бюджетів. Бюджетні програми. Бюджетне призначення. Бюджетне асигнування. Вимоги законодавства щодо оприлюднення використання публічних коштів.

Зміст інформації про використання публічних коштів, що підлягає оприлюдненню, та строки її оприлюднення. Єдиний веб-портал використання публічних коштів як офіційний державний інформаційний ресурс у мережі Інтернет. Відповідальність за порушення вимог законодавства в сфері публічних фінансів.

Тема 3. Організаційні основи управління публічними фінансами

Система управління публічними фінансами. Об'єкт і суб'єкт управління. Основні форми, методи та інструменти фінансового впливу. Принципи, на яких базується управління публічними фінансами. Фінансовий апарат та його функції. Організаційна структура фінансової системи України. Фінансові органи та інституції.

Тема 4. Публічні доходи та публічні видатки

Публічні доходи та методи їх мобілізації. Джерела формування публічних доходів. Основні методи мобілізації публічних доходів: податки, позики та емісії. Сутність і призначення публічних видатків. Державне споживання. Бюджетне фінансування. Зв'язок функцій держави та публічних видатків. Класифікація видатків.

Змістовний модуль 2. Основні елементи системи публічних фінансів

Тема 5. Бюджет і бюджетна система

Бюджет як економічна та правова категорія. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України. Місце й значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільна та контрольна функції бюджету. Правова характеристика бюджету. Загальний та спеціальний фонд бюджету. Бюджетна класифікація. Бюджетне планування: сутність та методи.

Тема 6. Податки та податкова система

Податкова система та її елементи. Поняття та склад податкової системи. Принципи побудови оптимальної податкової системи. Елементи системи оподаткування. Класифікація податків. Податкова система і податкова політика України. Податковий кодекс України, його структура та значення в нормативно-правовому забезпеченні функціонування публічних фінансів. Система державної фіскальної служби України. Сучасна податкова політика України. Класифікація податків. Прямі та непрямі податки. Загальнодержавні та місцеві податки.

Тема 7. Державний бюджет України

Призначення і роль державного бюджету. Система доходів Державного бюджету України. Доходи загального та спеціального фонду державного бюджету України. Структура доходів державного бюджету України. Система видатків Державного бюджету України. Основні напрямки використання бюджетних коштів. Фактори, що впливають на формування видатків державного бюджету України в сучасних умовах. Бюджетний дефіцит: причини, види та шляхи оптимізації. Поняття й причини виникнення бюджетного дефіциту. Види бюджетного дефіциту. Джерела фінансування дефіциту бюджету. Шляхи подолання бюджетного дефіциту.

Тема 8. Місцеві бюджети України

Сутність та призначення місцевих бюджетів. Реформа міжбюджетних відносин. Суть місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних одиниць в умовах децентралізації. Функції місцевого бюджету. Засади розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи. Доходи місцевих бюджетів. Основні джерела доходів місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів. Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами. Види міжбюджетних трансфертів та порядок їх надання. Основні напрями зміцнення доходної бази місцевих бюджетів.

Тема 9. Фонди фінансовий ресурсів цільового призначення

Сутність фондів фінансових ресурсів цільовою призначення. Основні принципи організації централізованих фондів фінансових ресурсів. Необхідність відокремлення державних цільових фондів. Види державних цільових фондів. Пенсійний фонд України. Фонд соціального страхування України. Фонд загальнообов'язкового соціального страхування України на випадок безробіття. Інші фонди цільового призначення.

Тема 10. Державний кредит і державний борг

Економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту. Функції державного кредиту. Форми державного кредиту. Державні позики. Міжнародний державний кредит. Класифікація державних позик. Управління державним кредитом. Особливості оперативного управління державним кредитом. Ефективність державних кредитних операцій. Державний борг і його обслуговування в Україні. Види державного боргу. Управління державним боргом: основні принципи та методи.

Змістовний модуль 3. Публічні фінанси та бюджетування: стратегічні кроки

Тема 11. Програмно-цільовий метод бюджетування

Застосування ПЦМ у бюджетному процесі. ПЦМ: сутність, переваги та підходи до застосування. Відмінності між постатейним методом формування та виконання бюджетів та ПЦМ. Планування бюджету на середньострокову перспективу. Основні складові ПЦМ: бюджетний запит, бюджетні програми, відповідальні виконавці, паспорти бюджетних програм, результативні

показники. Групи результативних показників: показники витрат, продукту, ефективності та якості. Моніторинг та оцінка ефективності виконання бюджетних програм.

Тема 12. Гендерно орієнтований підхід в бюджетному процесі

Гендерно орієнтоване бюджетування: зміст, особливості. Підходи до впровадження ГОБ на державному та місцевому рівнях. Включення гендерного аспекту у планування та імплементацію стратегій, планів та бюджетних програм. Гендерний аналіз бюджетних програм. Моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм. Міжнародний дискурс щодо впровадження успішних практик ГОБ. Основні етапи української методики гендерно орієнтованого бюджетування. ГОБ у контексті належного врядування та прав людини.

Тема 13. «Бюджет участі» як інструмент підвищення прозорості та відкритості бюджетної системи

Партиципаторний бюджет (Бюджет участі чи Громадський бюджет): сутність, значення для бюджетної системи. Партиципаторний бюджет у світі: аналіз досвіду. Бюджет участі як найефективніший інструмент е-демократії. Цикл розробки і прийняття партиципаторного бюджету. Вітчизняний досвід реалізації громадських бюджетів.

Перелік питань, що виносяться на кваліфікаційний екзамен

1. Сутність, значення та склад публічних фінансів.
2. Переваги і недоліки системи прямого оподаткування.
3. Переваги і недоліки системи прямого оподаткування.
4. Сутність, значення та склад місцевих бюджетів.
5. Сутність, значення та склад зведеного бюджету України.
6. Характеристика та відсоткове співвідношення джерел формування доходів бюджетів різних рівнів.
7. Бюджетний календар та особливості формування державного бюджету.
8. Бюджетний календар та особливості формування місцевих бюджетів.
9. Наведіть характеристика найсуттєвіших змін у системі публічних фінансів в умовах децентралізації.
10. Сутність та переваги програмно-цільового методу бюджетування.
11. Бюджетний дефіцит: значення, витоки та шляхи його подолання.
12. Сутність та необхідність міжбюджетних відносин.
13. Джерела формування фінансових ресурсів державних цільових фондів.
14. Джерела фінансування та витрати фондів соціального страхування.
15. Роль державних інституцій в управлінні публічними фінансами та бюджетуванням.

Рекомендована література

1. Луїна І. О., Бондарук Т. Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 304 с. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/4483/1/%D0%9B%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B0-%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%BA%20%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%84%D1%96%D0%B%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8.pdf>.
2. Грушко В. І., Наконечна О. С., Чумаченко О. Г. Національні фінанси : Підручник. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. 660 с. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/pidruchniki/grushko_0002.pdf.
3. Хомутенко В. П., Луценко І. С., Хомутенко А. В. Адміністрування податків, зборів, платежів: навч. посіб. ; за заг. ред. В. П. Хомутенко Одеса : «Атлант», 2015. 314 с.
4. Боргова стійкість державних фінансів / за ред. Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан. Київ : ДННУ «Акад. фін. управління», 2014. 712 с.
5. Публічні фінанси : навч. посіб. / А. О. Дегтяр, М. В. Гончаренко, О. С. Лесная. Харків : С. А. М., 2011. 512 с.
6. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи / за ред. Т. І. Єфименко, А. М. Соколовської. Київ : ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. 494 с.
7. Лук'яненко І., Сидорович М. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики : монографія. Київ : НаУКМА, 2014. 229 с.
8. Нечаєва І. А. Бюджетна децентралізація: підсумки, результати та наслідки перших етапів її впровадження для місцевих фінансів (на прикладі Запорізької області). *Інвестиції : практика та досвід*. 2017. № 19. С. 72–81.
9. Нечаєва І. А. Напрями, особливості та проблеми формування та використання місцевих фінансів в Україні в умовах бюджетної децентралізації. *Економіка та держава*. 2017. № 7. С. 40–48.
10. Хомутенко В. П., Луценко І. С., Хомутенко А. В. Державний аудит публічних фінансів : навч. посіб. Одеса : «Кримполіграфпапір», 2016. 412 с.
11. Як не заблукати у лабіринті місцевого бюджету: довідкові матеріали. Київ LOGICA, 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/392/25.03.19.pdf>.
12. Бюджетний кодекс України: кодекс від 08.07.2010 № 2456-IV із зм. і доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17>.
13. Податковий кодекс України : кодекс від 02.12.2010 № 2755-IV із зм. і доп.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
14. Про відкритість використання публічних коштів від 30.09.2015 № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.
15. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерноорієнтованого підходу в бюджетному процесі: наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19/conv?lang=ru>.

Зразок тестового завдання

Принцип обґрунтованості бюджету полягає у:

- а) використанні бюджетних коштів тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями
- б) відповідальності кожного учасника бюджетного процесу за дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу
- в) формуванні на реалістичних макропоказниках економічного й соціального розвитку держави та розрахунках витрат і надходжень, що здійснюються відповідно до затверджених методик і правил

Зразок практичного завдання

Сформулюйте одну проблему політичного, соціального, економічного, культурного, екологічного, іншого характеру, пов'язану з тематикою Вашої бакалаврської роботи.

Всебічно проаналізуйте проблему та запропонуйте управлінське рішення щодо її розв'язання.

Рекомендації по структурі формування відповіді на запитання (обсяг відповіді – 2-3 хвилини, до 1 стор. тексту)

1. Формулювання проблеми.
2. Передумови (причини) виникнення проблеми.
3. Цільові групи (перелік заінтересованих у розв'язанні проблеми сторін з боку влади / бізнесу / інститутів громадянського суспільства / територіальної громади).
4. Гострота та актуальність проблеми (ступінь впливу на життєдіяльність суспільства / громади або окремих груп населення громади, регіону).
5. Досвід розв'язання проблеми (діяльність органів публічної влади щодо подолання її негативних проявів).
6. Визначення шляхів розв'язання проблеми (перелік можливих варіантів із зазначенням особливостей (прийнятності) кожного з них).
7. Обґрунтування вибору найбільш прийняттого варіанту, формулювання управлінського рішення.
8. Очікувані результати (які позитивні короткострокові та довгострокові наслідки для суспільства / територіальної громади / бізнесу / органів публічної влади надасть розв'язання проблеми пропонованим Вами шляхом).

РЕСУРСИ

1. Єдина державна електронна база з питань освіти (далі – ЄДЕБО). URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/yedebo>
2. Дистанційні та онлайн-сервіси в освіті. URL: <https://mon.gov.ua/ua/distancijni-ta-onlajn-servisi-v-osviti>
3. Дніпровська Центральна міська бібліотека. URL: <http://www.library.dp.ua/>
4. Науково-технічна бібліотека НТУ «Дніпровська політехніка» <http://lib.nmu.org.ua/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

Навчальне видання

РОБОЧА ПРОГРАМА АКАДЕМІЧНОГО ЕКЗАМЕНУ
спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітній рівень: перший (бакалаврський)

Розробники:

Бородін Євгеній Іванович
Чикаренко Ірина Аркадіївна
Липовська Наталія Анатоліївна
Маматова Тетяна Валеріївна
Тарасенко Тетяна Миколаївна

В авторській редакції

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19